

Пташина абетка (збірка)

Віктор Терен

ПТАШИНА АБЕТКА

Ану, малята, пригадайте, яких ви птахів знаєте?

Лелеку, перепілку, шпака... Ну а ще? Соловейка, журавля...

А це здогадалися хто?

"Біла латка, чорна латка по березі скаче".

Так, сорока! А горлицю, дрозда, мухоловку

не забули? Та хіба всіх пригадаєш? Он тільки на Україні птахів 360 видів. А всього на Землі близько 8600!

Є птахи, що дуже швидко літають, і є птахи, які люблять ходити пішки. Є дереволази і навіть навіть птахи-водолази.

Одні залишаються із нами на зиму, а інші відлітають далеко-далеко...

А гадаєте, що пташка так просто щебече? От і ні! Вона не тільки співає, а й водночас говорить. Ось послухайте:

— Піль, піль, філі-лю! Це моє дерево, я тут гніздо звила.

— Ті у, ті-уу! А в мене вже пташенята. Ой, не злякайте їх!

А сьогодні пташки принесли вам, діти, на своїх крилах абетку. В ній вони самі про себе й розказують. А вас абетка навчатиме читати.

А

АЛЬБАТРОС

Ану уявіть собі "пташечку, в якої розмах крил... більше чотирьох метрів! Це альбатрос.

Літає над океаном, схопить рибину — і вертається на берег. Там у нього пташеня.

І таке воно любе та миле, бо одне. Хоч і величезні птахи альбатроси, а більше одного яйця ніколи не висиджують.

Б

БУСОЛ

Люблять цього птаха діти, тому й піджартовують з нього:

Які ноги заввишки,

Такий ніс завдовжки.

Хату на хаті має,

З болота не вилізає!

В

ВІВЧАРИК

Вівчар пасе вівці, а вгорі співає вівчарик.

"Тінь, тянь, тюнь..." — наче дзвінко крапає вода, крапля за краплею.

Ну, а самої пташки не видно: вона зелена, то й загубилася високо в густому в листі.

Г

ГАВА

Ви знаєте, що гава не лише каркає? Наприкінці зими вона ще й співає.

Правда, гарною співачкою зроду не була, а проте її лагідне покрикування — таки пісня.

І до того ж це перша ознака весни.

Г

ГОРОБЕЦЬ.

Зима... А свитка на ньому сіренька, блаґенька, вітер подме, то й спинка засвітиться.

Але нічого! Як захурделить, то знайде, куди сховатися. А ще по двору стрибає, крихти збирає.

Як надзьобається, то й тепліше йому стане.

Д

ДЯТЕЛ

Чи знаєте ви, що дятел — не лише лісовий лікар, бо це ж він викльовує з кори різних жучків, а ще й гарний музика?

А таки так! Знайде дятел розколотий сучок і почне по ньому швидко стукати дзьобом. Сухий сучок деренчить, тринькає, а дятлові та музика й подобається.

Е

ЕМУ

Це страус, що водиться в Австралії. Сам до двох метрів заввишки, а яйце, яке зариває в гарячий пісок, більше кілограма важить.

На своїй батьківщині ему несеться влітку, а на Україні тоді — січень. То він за звичкою знесеться в зоопарку прямо серед зими та й зариває яйце в сніг.

Великий, а снігу від піску відрізнити не може!

Є

ЗМІЄЇД

Зашелестіла в траві гадюка... Коли це щось як шугне вниз, ніби чорна стріла!

То змієїд. Вхопив гадюку і поніс до себе в гніздо. Там лише одне його пташа, і сидить воно в гнізді аж 60 днів.

Що ж, треба добре зміцніти, бо гадюк ловити — то нелегка справа!

Ж

ЖАЙВОРОНОК

Ще біжать березневі струмки, а він уже в небі... То зніметься ще вище вгору, то раптом "впаде" на землю. І так мелодійно видзвонює — "тір-лю", "тір-лі-лю"!

Є жайворонок польовий, лісовий, степовий, малий і чубатий...

І весь їхній рід співучий.

З

ЗОЗУЛЯ

Літає зозуля на кущах, помітить гніздо якоїсь пташки та й підкине туди яєчко. Хай, мовляв, хтось висиджує!

Але не сердьтєся на неї — така вже вона вродилася!

А ось і загадка про зозулю:

"Хати не будую, не мажу, не квітчу, на гілці ночую, людям роки лічу!"

И

РИБАЛОЧКА

До чого ж ця пташка терпелива! Інші цілісінький день виспівують, з дерева на дерево перелітають, за комашками ганяються.

А наш рибалочка сяде на краєчок вербової гілки, яка звисає низько над водою, — і не ворухнеться...

Зате ледве зблисне у воді рибинка, то будьте певні, що він уже її спіймає!

І

ІВОЛГА

Колись вона з самим солов'єм засперечалася: хто кого переспіває?

Іволга тільки прилетить весною, відразу й почне: "Фіу-фі-фіу! Фіуу!"

Гарно в неї виходить, аж сам соловей заслухається.

А ще цілий день клопочеться — то жучків, то мух, то волохатих гусениць ловить...

Ї

ГАЇЧКА

В гаю вона живе, тому й гаїчка... Он такий уже трухлявий та старий пень, а для неї — то найкращий будиночок.

А впізнаєте її по чорненькій шапочці на голівці. Гаїчка і мух ловить, і комарів...

Сюди-туди мотається, а чарівна шапочка не спадає. Може, чарівна?

Й

СОЛОВЕЙ

Хто ж не знає соловейка?! Горлечко в нього з щирого срібла, а пісня — як той струмочок, що дзвенить-переливається...

Але співає він лише навесні. І здебільшого тоді, коли гніздо мостить — радіє, що матиме гарну хатку.

Ну, а солов'їсі ніколи співати за роботою.

К

КОЛІБРІ.

То найменша на землі пташечка... Але, мабуть, і найкрасивіша: її пір'я яскраве, аж сліпуче — ніби саме небо Південної Америки, звідки вона родом.

З Америки і привіз колібрі в Європу португальський мореплавець Магеллан, коли здійснював свою кругосвітню подорож.

Л

ЛАСТІВКА

"Спереду шильце, ззаду — вильце, на грудях біле полотенце...". Впізнали ластівку? Вже вона низько літає, негоду відчуває.

Вересень! Ластівки в теплі краї збираються. Посідають рядочками на дротах, защебечуть перед дорогою...

Не хочеться їм Україну залишати, а що поробиш — зима наближається!

М

МАЛИНІВКА

Листя на кущі поріділо, і внизу, біля коріння, видно гніздечко... Он і пташка в траві. Грудки в неї руді, червонуваті...

Малинівка! А малину вже й обірвали. Ну та нічого, інших ягід пошукає. Тому й відлітати не квапиться: знайде чим поживитися.

А якщо буде нехолодна зима, то, може, ще й вдома залишиться.

Н

НОРЕЦЬ

"Чубатий плавець знов міняє комірець..." От уже чепурун цей птах! Але й справді — в норця, що водиться на озерах та ріках, пір'я авколо шиї схоже на руденький, з чорною смужечкою комірчик.

А відшелестить осінь, настане зима — і той комірець зникне. Шия в норця стане білою-білою, як сніг.

О

ОСОЇД

"Злючі оси гострять коси, вийшов дід — тікають оси..." Здогадалися, як того діда звати? Еге ж, осоїд! На ньому теж, як і на осах, є поперечні бурі смуги.

Правда, жала в нього немає. Та й навіщо воно йому? Він або на льоту осу впіймає, або розгрібає лапами осині гнізда.

П

ПУГАЧ

Оце сова, так сова, з усіх сов найбільша! А як закричить у темряві "пугу-пугу", то й сміливий може злякатися.

Живе пугач у глухих лісах, ущелинах. А через те, що полює тільки тоді, як стемніє, то про нього про нього й кажуть: "Вдень сліпий, а ніччю зрячий, мишей ловить, а не кіт!"

Р

РЕМЕЗ

Над рікою, над водою, в'язана рукавичка висить... То — гніздо ремеза. Гойдається на кінці тоненької гілки, пташенят виколисує.

А от і сам ремез. Грудки жовтуваті-білі, а спинка у нього коричнева. Тримає муху в дзьобику.

Озирнувся навколо та й залетів у пальчик рукавички. Діток годує.

С

СОРОКА

Пам'ятаєте пісеньку? "Сорока-ворона діткам кашу варила..." Але ж це зовсім різні птахи! Ворона чорна, набурмосена, а білобока сорока — балакуча, весела...

До того ж вона — дуже дбайлива господарка. Вимостить гніздо, а тоді усередині ще й глиною обмаже. Чисто у ньому, затишно.

Т

ТЕТЕРЕВ

"Тетерев, тетерев, де ти тепер, де тепер?" Мало залишилося цих птахів. Тому й полювання на них заборонене.

А вони великі та гарні! Чорні, аж блищать, а крила білим підбиті. Тріснула гілка, птахи знялися з шумом та й полетіли на заболочені чагарі. Там безпечніше.

У

УЛІТ

На тонких червоних ногах походжав уліт, роздивляється чи ніде не видно жаби?

Він сьогодні рано прокинувся! Тож рибкою на мілководді уже поласував. Ну а тепер можна ще й на лузі щось пошукати смачненьке...

Ф

ФАЗАН

От уже хто схожий на бабусиних курей, так це фазан! Тільки голівка в нього зелена. Тому важче й помітити, коли з трав'яних заростей визирав.

Та весною фазан і про обережність забуде. Не втримається і як закукурікає!

Може, не так протяжно та голосно, як півень, але теж гарно.

Х

ХОДУЛИЧНИК

Уже здогадалися, що цей птах любить багато

ходити? Він із сім'ї куликів. А там усі такі довгоногі. Живе ходуличник при березі, бо йому подобається забрести в теплу воду і якогось рачка зловити. А коли він летить, то витягує ноги далеко вперед, ніби йому не терпиться швидше спуститися на землю і знову походити.

Ц

ЦВІРКУН

Це не той цвіркун, що за пічкою! А той, що прилетів з ірїю на рідний луг. Ще ранньою весною. І тепер дзюрчить, як тоненький струмочок: "Цвіррр... зірррр...".

Бо чому б і не порадіти? Знайшов ямку на землі, сплів гніздечко, вимостив його пухом та павутинням — от уже можна й пташенят виводити. Хай теж дзюрчать!

Ч

ЧАЙКА

Що то за кораблик вітер несе? Сірувато-світлий, з вигнутою чорною голівкою...

О, це чайка сіла на воду! А перед цим ширяла над хвилями, рибу ловила.

А чи знаєте ви, що колись запорозькі козаки свої швидкі човни чайками називали? Чорне море перепливали на них!

Ш

ШИШКАР

Краї дзьобика в нього перехрещені, щоб легше було ялинові та соснові шишки вилущувати. Підвісяться шишкар на краю гілки — і гайда до роботи! Чи то пак, за сніданок.

Поласує насінням — і в гніздо. А воно в гущавині, недалеко від стовбура, де

холодний вітер не так задуває. Бо ж висиджує своїх пташенят шишкар узимку.

Щ

ЩИГЛИК

Захотілося щиглику покрасуватися. То полетів на пташиний ярмарок і всякого пір'ячка накупив: на голівку — чорного й червоного, на спинку — бурого, а внизу — біленького. І хоч воно ще й рано, а він уже гарненько вбрався, причепурився...

І оце тепер щебече, виспіває...

Ь

ПРИПУТЕНЬ

І чому його так прозвали? Може, тому, що цей птах — як припнутий до рідного лісу. Нікуди з нього не вилітає.

Він — дикий голуб. І не треба йому голуб'ятника. Є в нього зелений густий ліс, є затишне гніздо в гущавині, а головне — воля.

Ю

ЮРОК

Ой, і налетіло ж гостей в наш засніжений садок! Це юрки. Опустилися голосливою зграйкою на горобину та й клюють червоні ягоди.

А перед цим понавизбирували насіння з сухого бур'яну. От і ситі тепер.

Я

ЯСТРУБ

Сильний, сміливий цей хижий птах! А що вже літати вміє, то рівного йому немає. Несеться поміж деревами, ширяє, а проте встигає обминати, об жодне не вдариться. А в степ навідується під час своїх осінніх мандрівок. З'явиться хтозна-звідки, вхопить необережну пташку або й качку на ставку — і зникне невідомо куди. Тільки його й бачили!